

Asia: VN/9732/2019

STM065:00/2019 Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Yleiset kommentit uudistuksesta ja esitysluonnokseen sisältyvistä ehdotuksista

- **yleiset huomiot ehdotetuista vanhempainpäiväraahajärjestelmän muutoksista**

Toivomme esityksessä ehdotettujen muutosten ja uudistusten tuovan tasa-arvoisuutta ja lisää soveltamisen mahdollisuuksia erityislapsiperheen vanhempien arkeen. Erityislapsiperheissä on alati itsestä riippumattomista syistä muuttuvien elämäntilanteiden vuoksi äärimmäisen tärkeää se, että vanhemmat pystyvät tukimuotojen tarjoamien mahdollisuuksien puitteissa joustavasti järjestelemään sitä, kumpi lapsen kanssa kotona on. On tärkeää, että tukijärjestelmällä turvataan kummankin vanhemman mahdollisuus töissä käymiseen sekä tarjotaan mahdollisuus raskaan kotiarjen vastuun tasaiseen jakautumiseen. Erityislapsiperheen kannalta tärkeimpiä seikkoja ovat rahapäivien joustavuus sekä niiden sijoittumisen/jakautumisen joustavuus molempien vanhempien kesken.

- **kommentit raskaus- ja erityisraskausrahaa koskevistä ehdotuksista ja perusteluista**

Raskausrahaan tehtävät muutokset tähtäävät joustavuuteen. Raskaana oleva äiti voi myöhäistää raskausrahan alkamista 14 päivään ennen synnytyksen alkua. Pohdimme muiden lausunnonantajien lailla kuitenkin myös sitä, että kuinka turvallinen tuo uudistettu 14 vrk aikaikkuna raskaana olevan äidin näkökulmasta kuitenkin on? Käännyykö se raskaana olevaa äitiä vastaan? Yrittävätkö herkässä tilassa olevat äidit olla liian pitkään töissä? Tarttuuko työnantaja liian herkästi painostamisen mahdollisuuteen? Kuka todellisuudessa saa päättää sen, milloin raskausraha/äitiysvapaa aloitetaan?

- **kommentit vanhempainrahaa koskevistä ehdotuksista ja perusteluista**

Erityislapsiperheen arki on haastavaa, moninaista ja lähes poikkeuksetta hyvin paljon monimutkaisempaa, kun vertaa stereotyyppiseen "tavalliseen" lapsiperheeseen. Perheet kohtaavat erittäin usein vakavia ja henkeä uhkaavia kriisitilanteita, joka aiheuttaa säröjä ja muutoksia perheen arjen sujuvuuteen. Arjen sujuvuuden kannalta on erityisen tärkeää, että vanhempainrahaan ehdotetut/tehtävät muutokset mahdollistaisivat molempien vanhempien samanaikaisen kotonaolon tarvittaessa. Kun perheille tarjoutuu mahdollisuus selvitä kriisistä yhdessä, paluu normaaliarkea muistuttavaan tilanteeseen nopeutuu ja vanhemmat pääsevät palaamaan työelämään pikemmin.

Pohdimme myös järjestelmän joustavuutta ja vanhempainrahapäivien jakautumista perheen vanhempien kesken. Miten toimitaan silloin, kun esim. erityislapsiperheen isä luovuttaa omista vanhempainvapaapäivistään 63 äidille, ja onkin kriisitilanteen ilmetessä tai jostakin muusta muuttuviin tilanteisiin liittyvistä syistä kykenemätön pitämään omia jäljelle jääneitä 63 päiväänsä täysimääräisenä? Voiko isä luovuttaa vanhempainrahapäivänsä äidille, vaikka on jo luovuttanut ne lakisääteiset sovitut päivänsä? Juuri tämänkaltaisissa tilanteissa muokkautuvuus on erityislapsiperheiden kannalta ehto, jotta arki pysyy hallinnassa ja säilyy inhimillisenä.

- **kommentit muita sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia koskien**

Ehdotuksessa on todettu, että omaishoitajille kuuluu 5 päivää omaishoitovapaata. Tämä kuitenkin on palkatonta aikaa. Pohdimme mahdollisuutta tässä uudessa lakiesityksessä tehtävien muutosten puitteissa järjestää tai selvittää tuolle palkattomalle ajalle jonkin korvaus yhteiskunnan varoista. On tärkeää säilyttää omaishoitajien arvostus ja haluttavuus työmarkkinoilla ja tästä syystä on huomioitava se, ettei poissaolokustannuksia saa säilyttää työntantajille. Tämä lisäsi eriarvoisuutta ja vähentäisi näiden henkilöiden rekrytointihalukkuutta.

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin**

-

Muita etuuslakeja koskevat muutosehdotukset

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista muihin etuuslakeihin**

-

Laki varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja koskevan lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettuun lakiin**

Erityislapsiperheiden arjessa tulee hyvin usein tilanteita, joissa lapsi joutuu vakavista sairauksista tai joistakin muista erityisyyteen liittyvistä kriisitilanteista johtuen olemaan pitkiäkin aikoja pois päivähoidosta. Uudistuksessa esitetty hoitopaikan säilyvyys, vaikka lapsi olisi välillä tiettyjä jaksoja poissa, on tärkeää. Poissaolojen maksuttomuus lisää myös perheen toisen vanhemman mahdollisuutta jäädä kotiin erityislasta hoitamaan.

Laki työsopimuslain ja laki merimiesten työsopimuslain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista työsopimuslakiin ja laki merimiesten työsopimuslakiin**

Myös erityislapsiperheissä eletään tilanteissa, joissa äiti useimmin jää kotiin isän ollessa se suurituloisempi. Kuinka paljon isien kotiin jäänti ja/tai vanhempainrahaoikeuden käyttö vaikuttaa perheen talouteen? Erityislasten äitien oikeus työssä käymiseen ja eläkkeen kertymiseen tulee tukien tasapuolisuudella ja vanhempien välisellä tukien joustavuudella taata.

Laki vuosilomalain ja laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista vuosilomalakiin ja merimiesten vuosilomalakiin**

-

Liitelait (lakiehdotukset 18-29)

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista liitelakeihin**

-

Vaikutusten arviointi

- **Taloudelliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset julkiseen talouteen**

-

- **Vaikutukset kotitalouksiin**

-

- **Vaikutukset yrityksiin**

-

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

-

- **Muut yhteiskunnalliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset lapsiin ja perheisiin**

Jos lapsi vammautuu syntymänsä jälkeen tai on vammainen syntymästään asti, on äiti yleensä tai ainakin useammin erityislapsiperheissä päävastuussa lapsen hoidosta ja tukiviidakkoon liittyvästä asioiden hoitamisesta. Uuden lakiehdotuksen ja tukien tasapuolistamisen vuoksi perheiden on helpompi jakaa hoitovastuuta ja molempien vanhempien olla kotona hankalissa ja kuormitusta lisäävissä elämäntilanteissa.

- **Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon**

-

- **Vaikutukset yhdenvertaisuuteen**

-

- **Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään**

-

- **Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähälle arvoinnille? Jos on, niin mikä?**

-

Hallituksen esityksen toimeenpano ja seuranta

- **kommentit liittyen uudistuksen toimeenpanoon ja seurantaan**

Muut mahdolliset kommentit

Lukuun ottamatta sairausvakuutuslaissa mainittua omaishoitovapaata ei esityksessä huomioitu erityislapsiperheitä ja heidän erityisiä tarpeitaan mitenkään. On selvää, ettei jokaisen maassamme olemassa olevan vähemmistön tarpeita voi välttämättä erikseen huomioida ja kirjauksin lakiteksteissä mainita. Tämä ei olisi tarkoituksenmukaista. Tukien joustavuus ja muokkautuvuus kuitenkin mahdollistavat juuri sen, mitä erityislapsiperheet arjessaan tarvitsevat. Vammaisuus ja erityisyys koskettaa kuitenkin suurta osaa suomalaisista perheistä, kun pelkästään vammaistukea saavia alle 16-vuotiaita lapsia (<https://www.kela.fi/tilastot-aiheittain/kelan-vammaisetuudet>) on kuitenkin Suomessa kuitenkin lähes 40 000.

Toivomme lakiuudistukseen selkeää mainintaa siitä, ovatko molemmat vanhemmat missään oikeutettuja pitämään vanhempainvapaataan samaan aikaan. Näitä tilanteita, joissa perheen molempia aikuisia esimerkiksi perheen lapsiluvun tai pitkän sairaalajakson vuoksi tarvitaan aukottomasti, on erityislapsiperheen arjessa jatkuvasti. Jos vanhemmilla mahdollisuus olla vanhempainvapaalla samaan aikaan ja muokata tuen käyttöä perheen tilanteen mukaan, on kriisissä selviytyminen parempaa sekä perheen asioiden hoitaminen helpompaa ja luontevampaa.

Perheitä koskeva tukijärjestelmä on monilta osin perheille, vanhemmille ja ammattilaisillekin erittäin sekava. Toivomme asioihin ja pykäliin selkeyttä ja yksioikoisuutta sekä toisaalta runsaasti joustavuutta, jotta kuormituksessa oleva erityislapsen vanhempi löytää tästä viidakosta oikeat tukimuodot ja kaikki tarjolla olevat mahdollisuudet

Lemmetty Pia
Leijonaemot ry